

**ПРАВА ЛЮДИНИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ
В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

Основою інформаційного суспільства стали інформаційно-комунікаційні технології, які зумовлюють розвиток інформаційних відносин і принципово впливають на розвиток суспільства. Ці відносини також опосередковують та забезпечують взаємозв'язок між ними та іншими суспільними відносинами. В цьому контексті права і свободи людини й громадянина, що реалізуються у сфері вказаних відносин, важко розглядати без взаємовпливу одне на одне. Діяльність органів публічної влади має беззаперечно забезпечувати права і свободи людини й громадянина. На цьому наголошена увага у європейських стандартах місцевого самоврядування [1] та відповідно принципах місцевого самоврядування, закріплених у національному законодавстві України [2; 3].

Як відомо, право на звернення є одним з конституційних прав, яке відіграє центральну роль у забезпеченні участі громадян в управлінні державними справами й у захисті усього комплексу прав і свобод людини [4]. Його належне забезпечення потребує ефективного механізму реалізації у діяльності кожного органу публічної влади. Все частіше йдеться про те, що ці функції на себе має взяти електронне врядування (е-врядування). Електронний уряд (е-уряд) представляє собою: «сукупність інформаційних ресурсів та мереж, за допомогою яких здійснюється частина державних функцій». За допомогою е-уряду є можливість надати громадянам адміністративні та соціальні послуги, зокрема, забезпечити видання довідок, реєстрацію підприємства, шлюбу, народження дитини. Фактично е- урядування стає засобом комунікації між владою, суспільством та бізнесом [5]. Е-уряд містить такі складові як е-демократія (проведення електронних виборів, інститут електронних петицій участь громадськості в обговоренні, е-адміністрування (можливість отримання довідок, вчинення реєстраційних дій завдяки електронним мережам), е-бізнес (здійснення бізнесу та спрощення процедур шляхом

переведення їх в електронний формат), е-суд (здійснення судового процесу на дистанційному рівні, через Інтернет) тощо [6]. Однак реалізація цих заходів потребує реально розвинутого е-управління, що в умовах України сьогодні реалізувати важко.

Причини полягають в незахищеності інформаційних систем та низькій інформаційній культурі суспільства. Серед них можна конкретизувати ті, що наведено вище.

1. Інформаційна інфраструктура України є недостатньо розвинутою з огляду на те, що на сьогодні до мережі Інтернет має доступ більше ніж половина населення, однак вагома частка людей відрізана від цієї мережі. Це обумовлюється різними факторами: нерозвинутою інфраструктурою (зокрема, у сільській місцевості), економічною складовою, віком та стереотипними уявленнями окремих громадян. За таких умов частина громадян відрізана від інформаційних послуг від держави [7].

2. Інформаційні ресурси держави є недостатньо реалізованими. На жаль, сучасні інформаційні ресурси часто піддаються хакерським атакам (наприклад, блокування сайту Міністерства енергетики або вірус *Petya* [8], загрози, зумовлені COVID-19 [9]). Така нестабільність інформаційних мереж зумовлює недовіру громадян до інформаційних послуг держави.

3. Не завжди відбувається комунікація з державними установами та органами державного самоврядування. Досить часто з боку органів місцевого самоврядування, територіальних підрозділів спостерігається байдуже ставлення до підвищення якості інформаційних послуг.

Зрештою, інформаційна безграмотність населення постає однією з найбільших проблем, що гальмує становлення е-уряду в Україні [7]. Важко заперечувати те, що електронне урядування не має сенсу в Україні, воно Україні необхідне, оскільки сприяє реалізації прав громадян. Для впровадження дієвого електронного урядування в Україні слід здійснити ряд кроків:

По-перше, забезпечити всіх громадян на безоплатній основі ID-картками та надати електронний кабінет в єдиній державній інформаційній системі. Має бути створена національна інформаційна мережа, в якій кожен зможе прийняти участь у громадських обговореннях, голосуваннях (у т. ч. виборах та референдумі), подати заявку для реєстрації до відвідування

посадових осіб. Наразі впроваджено платформу Дія з послугами для освіти та бізнесу, але для реєстрації в особистий кабінет необхідно мати власний цифровий підпис. А за результатами Цифрограм рівень цифрової грамотності населення є низьким.

По-друге, хоча цифровізація вже охопила Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування, проте отримання послуг належним чином потребує допомоги ІТ-фахівців. Для того щоб мати можливість отримати адміністративні, пенсійні та соціальні послуги дистанційно, шляхом замовлення через Інтернет необхідно мати доступ до мережі Internet і власний гаджет для пошуку. Окрім того, черга до дитячих садків, шкіл, поліклінік вже частково має електронний характер, але це не спростило життя громадянам.

По-третє, мають бути створені мобільні додатки, в яких особа зможе здійснити всі функції. Електронне урядування має забезпечити кожну людину доступом до мережі Інтернет та державних послуг, що забезпечить право особи на інформацію та принцип доступності шляхом створення відповідної інфраструктури.

Окрім того, необхідним вбачається покращення грамотності населення шляхом інформаційної кампанії та спецкурсів у закладах освіти, поширення універсальних карт безкоштовно. Кожен має отримати персональну карту безкоштовно, аби зрозуміти всі позитивні властивості цього інструменту у повсякденній діяльності. Але головним критерієм має бути саме розвиток громадянської відповідальності та правової і цифрової грамотності населення.

Доречним відзначити, що у зв'язку зі створенням об'єднаних територіальних громад посилюється необхідність використання соціальних мереж органами місцевого самоврядування, яке стало доволі ефективним інструментом для підвищення результативності їх комунікаційної діяльності. Однак внески в розвиток та удосконалення вебсайтів будь-яких органів публічної влади є досить коштовними і не відповідними щодо змісту. З проведеного аналізу загально відомих даних можна зробити висновок, що вебсайти є, м'яко кажучи недосконалими та недостатньо наповненими. Іноді – взагалі відсутні. Наразі простіше створити сторінку того чи іншого органу у певній соціальній мережі, що не потребує ніяких грошових витрат, та дозволяє активно користуватися нею. За допомогою соціальних

мереж легко створити групи зацікавлених користувачів, якщо говорити про сторінку певного органу місцевого самоврядування, то маємо на увазі, в першу чергу, певну територіальну громаду. Таким чином, є можливість оповіщати населення про важливі події, робити об'яви, залишати оголошення, надавати можливість слідкувати за проведенням чергових сесій. Крім того, за допомогою таких технологій набагато простіше вести певний діалог між міською владою та територіальною громадою. Якщо активно та вчасно слідкувати за подіями на сторінці, можна швидше та ефективніше вирішувати питання, навіть ті, які пов'язані із надзвичайними ситуаціями – аварії, пошкодження, вихід із ладу певних комунальних об'єктів. Але звичайно ж, існують свої перешкоди у такій діяльності. Тому, не можна сказати, що соціальні мережі стануть вирішенням усіх комунікаційних питань. Тут можливі проблеми з фільтрацією та достовірністю інформації. Адже доступ до сторінок повинен бути відкритий для кожного члена громади, що може призвести до певних непорозумінь. Слід враховувати, що створення планетарного інформаційного простору за допомогою глобальних комп'ютерних мереж може нести серйозну небезпеку. Інформаційний простір не має таких інститутів захисту державних інтересів, якими є прикордонна й митна служби, поки що відсутні способи і засоби контролю цінності і важливості інформаційних ресурсів, що «перезвозяться» через кордон, тому потребує певних обмежень.

Таким чином, відбувається впевнене інтегрування країни та її публічних інституцій в світову інформаційну спільноту, створюючи умови для розвитку й захисту інформаційних прав людини, що підтверджується прийнятими нормативно-правовими актами в даній сфері.

Джерела:

1. The Strategy for Innovation and Good Governance at Local Level. URL: www.coe.int/t/dgap/localdemocracy/strategy_innovation/Strategy_Brochure_E.pdf.
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

4. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр>.
5. Електронний уряд: держава без чиновника. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/25003573.html>.
6. Електронний уряд. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_уряд.
7. Що таке електронний уряд? Трохи теорії та статистики. URL: <https://24tv.ua/special/egovernment/>.
8. Бойко В. Д., Василенко М. Д., Золотоверх Д. О. Безпека комп'ютерних систем в контексті законодавства та запобігання кіберзагроз. Юридичний вісник. – О.: ВД «Гельветика». 2019. № 2. С. 70–76.
9. Василенко М. Д., Козін О. Б., Козіна М. О., Рачук В. О. Кібер-ризик в муніципальному господарстві в період пандемії: збитки та боротьба за кібербезпеку. Науково-технічний збірник «Комунальне господарство міст». Серія: технічні науки та архітектура. Харків, 2020. Т. 3. Вип. 156. С. 80–87.